

ANFÖRANDE

DATUM: 2020-04-03
TALARE: Riksbankschef Stefan Ingves
PLATS: www.riksbank.se

SVERIGES RIKSBANK
SE-103 37 Stockholm
(Brunkebergstorg 11)

Tel +46 8 787 00 00
Fax +46 8 21 05 31
registratorn@riksbank.se
www.riksbank.se

Riksbankens åtgärder för att mildra coronakrisens effekter på ekonomin

De tre senaste veckorna har varit några av de mest dramatiska Sverige har upplevt i modern tid. Den 10 mars i år berättade vi i finansutskottet att bedömningarna som fanns beskrivna i den penningpolitiska rapporten från februari var helt överspelade¹. Vi visste redan då att svensk ekonomi skulle drabbas av coronaviruset. Det vi inte visste var med vilken kraft och omfattning Sverige skulle drabbas.

Vårt budskap då var att Riksbanken stod redo att agera för att dämpa de negativa effekterna på ekonomin. Sedan dess har vi pratat med såväl företag som banker och vi har kommit med en rad åtgärder. Idag tänker jag berätta vad vi har gjort och hur de åtgärderna bidrar till den ekonomiska krishantering som vi är mitt uppe i just nu.

”Allt har förändrats på två veckor”

”Allt har förändrats på två veckor”. Så löd ett citat från de företag vi har intervjuat med anledning av coronapandemin². Faktum är att situationen förändras i så snabb takt att det är svårt att skapa sig en bild av exakt hur illa ställt det är i ekonomin. Jag har aldrig tidigare upplevt att det går så här fort, och det här är ändå den tredje stora ekonomiska krisen i svensk ekonomi som jag är med om. Riksbanken följer indikatorer och intervjuar även fler företag än normalt för att få en bild av hur läget förändras från dag till dag och vecka till vecka.

Vad som står utom några som helst tvivel är att många i samhället kämpar nu. Tankarna går naturligtvis till all fantastisk vårdpersonal runt om i landet som står vid fronten. På det personliga planet kämpar också många med en osäkerhet och oro för utvecklingen framöver. Det handlar inte bara om smittspridningen och oron för hälsan hos nära och kära. Det handlar också om oro för arbetslöshet och för att det egna livsverket ska slås i spillror då delar av ekonomin stänger ned. Folk

¹ www.riksbank.se/sv/press-och-publicerat/nyheter-och-pessmeddelanden/pressmeddelanden/2020/ingves-och-breman-i-finansutskottet--riksbanken-har-beredskap-att-agera/

² www.riksbank.se/sv/press-och-publicerat/nyheter-och-pessmeddelanden/pressmeddelanden/2020/riksbankens-foretagsundersokningallt-har-forandrats-pa-tva-veckor/

far illa i ekonomiska kriser och när konkurser och arbetslöshet ökar kraftigt kommer det att ha psykosociala följder. Det måste man ha klart för sig. Och det tar tid innan minnena förbleknar.

Den bakomliggande orsaken till kriser kan skilja sig åt, men oavsett orsak blir det nästan alltid problem med kreditförsörjningen i ekonomin – det blir stopp i det ekonomiska blodomloppet. Om efterfrågan på företagens produkter och tjänster faller brant minskar intäkterna. Då får företagen allt svårare att betala till exempel löner, hyror och räntor. Det leder i sin tur till ökade varsel och uppsägningar, något vi tyvärr har sett de senaste veckorna.

Bankerna blir då osäkra på om företagen kan betala tillbaka sina lån. När det uppstår osäkerhet hur finansiellt starka företagen är stiger räntorna och det blir svårare för det finansiella systemet att förmedla krediter från långivare till låntagare. Investerarna, de som normalt vill satsa pengar för att öka sin avkastning, drar sig tillbaka. När de drar sig tillbaka börjar andra marknader fungera sämre och sämre.

Riksbanken står som garant för att pengarna inte tar slut i systemet

Det gäller nu att försöka förkorta perioden av ovilja att ta risk och brist på krediter eftersom det kan förvärra och förlänga nedgången i ekonomin. Eftersom Riksbanken fungerar som bankernas bank och förser bankerna med pengar som de sedan slussar vidare ut i samhället blir Riksbankens uppgift att tillföra pengar till det finansiella systemet. Det minskar riskerna för att brist på pengar och kraftigt stigande räntor förvärrar läget. Genom att garantera en riklig tillgång till svenska kronor som håller nere räntorna bidrar Riksbanken till att konsumtionen och investeringarna inte faller lika mycket som de annars skulle ha gjort.

I det här perspektivet är Riksbankens uppgift en av de centrala för att mildra effekterna på jobben och företagen. Och vi tar den uppgiften på mycket stort allvar för "det här är ingen lek", som en av företagsledarna uttryckte det i vår enkät.

Riksbanken har därför vidtagit kraftfulla åtgärder de senaste veckorna, åtgärder som framför allt har haft som mål att vanliga företag ska kunna finansiera sina verksamheter. Det är tydligt att företag har problem med det just nu. De företag som finansierar sig genom att ge ut obligationer eller certifikat har påverkats av att det varit turbulent på finansmarknaderna och att handeln med obligationer tidvis har varit begränsad. I våra samtal med företagsledare runt om i Sverige har det också framkommit att brist på likvida medel är ett stort problem och flera har också upplevt att villkoren för deras finansiering har försämrats. De mest utsatta branscherna upplever det som svårast att få lån av bankerna.

Det finns med andra ord ett stort behov av lån till såväl små som stora företag för att de ska ha möjlighet att övervintra en period då ekonomin riskerar att bli botenfrusen. Även om vi inte kommer att förhindra det, handlar det om att minska risken för att livskraftiga företag tvingas lägga ned och säga upp personal på grund av brist på pengar. Det skulle kunna förvärra nedgången i ekonomin och sänka produktionen och sysselsättningen långvarigt.

Sju åtgärder inom loppet av två veckor

Som en första åtgärd har Riksbanken därför sjösatt ett **program för företagsutlåning** via våra penningpolitiska motparter. Syftet är att stödja kreditförsörjningen

till svenska företag. Programmet innebär att vi erbjuder bankerna lån upp till 500 miljarder kronor, under villkor att bankerna i sin tur lånar ut pengarna till svenska företag. För att stärka programmet och se till att pengarna når ut till företagen har Riksbanken också **tillfälligt gjort det möjligt för fler banker och kreditinstitut att få tillgång till våra pengar**. Det gör vi eftersom många småföretag runtom i landet är kunder hos mindre, lokala banker snarare än hos storbankerna.

En annan sak som ofta händer i kristider är att efterfrågan på så kallade säkra och likvida tillgångar ökar medan aktörer försöker bli av med mer riskfyllda tillgångar. Den säkraste och mest likvida tillgången på de finansiella marknaderna är centralbankspengar, pengar skapade av centralbanken. Riksbanken har därför vidtagit åtgärder för att underlätta för bankerna att få tillgång till centralbankspengar utan att behöva sälja sina tillgångar i stor omfattning.

Vi har **lättat på kraven för vilka pantar bankerna kan lämna som säkerhet** när de lånar hos Riksbanken. Bland annat ger vi bankerna generösa möjligheter att använda en större andel bostadsobligationer och andra säkerställda obligationer som säkerheter. Generösare säkerhetskrav stärker också programmet för företagsutlåning och bidrar samtidigt till att den stora svenska bostadsobligationsmarknaden kan fortsätta att fungera. Vi har även **sänkt utlåningsräntan för Riksbankens lån över natten** till bankerna från 0,75 till 0,20 procent. Dessutom **erbjuds bankerna att veckovis låna en obegränsad mängd pengar mot säkerhet med tre månaders löptid** till en ränta på 0,20 procentenheter över reporäntan, som ju är noll procent.

Utöver detta har direktionen beslutat att Riksbanken fram till december i år ska utöka köpen av värdepapper med upp till 300 miljarder kronor. Vanligtvis köper Riksbanken statsobligationer. I detta exceptionella läge är det viktigt att se till att alla stora marknader fortsätter att fungera. Därför har nu Riksbanken börjat köpa även **bostadsobligationer** och kommer att köpa **kommunobligationer**. Sedan några dagar tillbaka inkluderas också **obligationer och certifikat som getts ut av svenska icke-finansiella företag** i programmet med tillgångsköp.

Dessa obligationsköp ökar tillgången på krediter i ekonomin i allmänhet och kommande köp av företagsobligationer och certifikat ger ett ytterligare stöd till svenska företag i synnerhet. Precis som Riksbankens tidigare köp av statsobligationer kommer de nya köpen också att bidra till att penningpolitiken är fortsatt expansiv och att aktiviteten i ekonomin stimuleras.

Givet krisens globala natur är det också viktigt att se till att det finns tillgång till amerikanska dollar i det svenska finansiella systemet. För att stärka tillgången till en av de viktigaste valutorna för svenska företag har Riksbanken annonserat att vi kommer att **låna ut upp till 60 miljarder amerikanska dollar**.

Tanken med dessa sammanlagt sju åtgärder är att de tillsammans ska fungera som ett slags försäkring för samhällsekonomin. Det är en poäng som behöver upprepas. Syftet med åtgärderna är att förhindra problem på finansmarknaderna *som i sin tur* förvärrar läget för svenska företag. Riksbanken tillhandahåller bankerna pengar nästan gratis, för att ge förutsättningar för företag att få tillgång till lån om och när de behöver sådana som bäst. Om bankerna har god likviditet själva och inte ser ett behov av att delta i Riksbankens program kan det vara ett positivt

tecken. Då bör inte heller företagen ha problem att få banklån och Riksbankens åtgärder finns som en försäkring att så ska fortsätta vara fallet.

En annan poäng som förtjänar att upprepas är storleken på våra åtgärder. Programmet för företagsutlåning uppgår totalt till 500 miljarder kronor, vilket är mer än summan av de lån som små och medelstora företag sammantaget har i dagsläget. Till det kommer nya köp av tillgångar upp till 300 miljarder kronor, nära en fördubbling av Riksbankens innehav av obligationer. Riksbanken har också möjlighet att, genom ett avtal med den amerikanska centralbanken Federal Reserve, låna ut dollar motsvarande 600 miljarder svenska kronor. Det är mer än värdet på hela Riksbankens guld- och valutareserv.

Totalt har alltså Riksbanken med dessa åtgärder möjlighet att tillföra åtminstone 1400 miljarder kronor till banksystemet för att se till att företagens pengar inte tar slut och för att mildra effekterna på produktionen och sysselsättningen. Till det ska man lägga möjligheten att veckovis låna obegränsat vid behov. Samtidigt ska man också komma ihåg att våra åtgärder kommer ovanpå de generösa och enorma insatser som centralbankerna i de större ekonomierna just nu genomför.

Framöver kommer det att vara extra viktigt att bevaka utvecklingen i ekonomin, både för att utvärdera åtgärderna som vi har vidtagit och för att bevaka om mer behöver göras. Riksbanken kommer att följa utvecklingen via många informationskällor. Vi följer indikatorer på hur realekonomin utvecklas på väldigt kort sikt och vi jobbar på att identifiera fler indikatorer som kan ge ytterligare information om olika delar av ekonomin. Vi kommer naturligtvis också att noga följa i vilken utsträckning vårt program för företagsutlåning används. Som alltid bevakar vi utvecklingen på finansiella marknader noga och vi pratar med marknadsaktörer, banker och företag. Vi har också en nära dialog med andra myndigheter och med centralbanker i andra länder.

Om jag får avsluta med en personlig reflektion. Som jag nämnde tidigare är det här den tredje stora krisen i svensk ekonomi som jag är med och hanterar. Den första var krisen i början på 1990-talet som chef för den så kallade bankakuten som ansvarade för statens stödåtgärder till bankerna. Då gällde det att garantera bankernas solvens. Den andra var finanskrisen 2008-09 då Riksbanken gick ut och i princip garanterade att förse banksystemet med all likviditet som krävdes för att det skulle fortsätta att fungera. Nu har jag anledning att säga det för andra gången under min tid som riksbankschef. Men krisen denna gång är annorlunda. Det är inte från början en finansiell kris, det är en kris som har uppstått genom en total kollaps av efterfrågan och restriktioner på utbudssidan. Den här gången handlar det om att staten på olika sätt bryggas över så att företagen överlever.

Riksbanken, tillsammans med Finansinspektionen, Riksgälden och Finansdepartementet, har hittills gjort kraftfulla insatser och vi har tillfört stora belopp för att se till att kreditförsörjningen fungerar.

Riksbanken står redo att göra mer om det behövs och när det behövs för att bidra till att svensk ekonomi ska klara sig igenom även denna ekonomiska kris. Vi kan behöva ta i ännu mer om det behövs, göra om och om igen tills vi alla ser ljuset i tunneln igen. Det är vi beredda att göra.